

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки, психології й освітнього менеджменту
імені проф. Є. Петухова

ФОРМУВАННЯ УНІВЕРСАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ДІЙ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

Виконала: студентка 2 курсу 09-211М групи
Спеціальності 013 Початкова освіта
Освітньої програми Початкова освіта
Варзар Юлія Юріївна
Керівник к.пед.н., професорка Пермінова Л.А.
Рецензент заступник директора з навчальної роботи
Бериславського фахового педагогічного коледжу
імені В.Ф. Беньковського ХДУ Пирожок Г.Ю.

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи формування універсальних навчальних дій в початковій освіті.....	6
1.1. Аналіз підходів до визначення універсальних навчальних дій.....	6
1.2. Функції та види універсальних навчальних дій.....	10
РОЗДІЛ 2. Педагогічні умови формування універсальних навчальних дій	29
2.1. Вікові особливості формування універсальних навчальних дій у молодших школярів.....	29
2.2. Педагогічно-доцільні засоби формування універсальних навчальних дій.....	32
2.3. Етапи формування універсальних навчальних дій молодших школярів.....	35
2.4. Експериментальна робота щодо застосування інформаційних технологій у процесі виховання молодших школярів.....	38
ВИСНОВКИ.....	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	50
ДОДАТКИ.....	54
Додаток А. Контрольна робота.....	54
Додаток Б. Кодекс академічної доброчесності.....	55

ВСТУП

Актуальність роботи. Складовою загальної середньої освіти є початкова освіта, яка спрямована на всебічний розвиток молодших школярів і повноцінне оволодіння ними всіма певними компонентами навчальної діяльності «через формування в учнів бажання і вміння вчитися, повноцінних мовленнєвих, читацьких, обчислювальних умінь і навичок, умінь і навичок здорового способу життя. Діти мають набути достатній особистий досвід культури спілкування і співпраці в різних видах діяльності, самовираження в творчих видах завдань» [3].

В наш час, зі зміною завдань, які стоять зараз перед сучасною школою, зі зміною підходів до навчання, впровадження нових методик, реформи в галузі освіти, має мінятися і підхід до розвитку комунікативної компетентності школярів.

Тому на даний час, повинні впроваджувати багато нових методик, інноваційних проєктів для досягнення унікального ефекту гармонійного розвитку дитини, ефективної комунікації та можливості вільно, комфортно почувати себе в суспільстві.

Навіть, Сухомлинський В.О. говорив про те, що «навчити дитину вчитися, дати їй уміння, за допомогою яких вона буде самостійно здійснювати зі сходинки на сходинки довгого шляху пізнання, і саме це одне з найскладніших завдань вчителя» [27].

Концепцією Нової української школи передбачено опанування молодшими школярами комплексом компетентностей, які дозволять учневі працювати в зоні найближнього розвитку. До структури таких компетентностей входять уміння самоорганізації, самовираження, високий рівень самостійності. Щоб реалізувати данні уміння учні мають опанувати процес успішного засвоєння знань, умінь і навичок задля формування компетентностей в будь-якій предметній області. Загальними в такому процесі є універсальні навчальні дії. Вони мають відповідну специфіку для кожного навчального предмета, але загальним

є те, що мають бути сформовані наступні пізнавальні універсальні навчальні дії: загальнонавчальні, логічні, дії постановки та вирішення проблем.

Актуальність обраної теми дослідження «Формування універсальних навчальних дій учнів молодших класів» полягає в тому, що важливою стадією є забезпечення можливості кожному учневі самостійно здійснювати певну діяльність, ставити відповідні навчальні цілі, шукати самостійно і використовувати необхідні способи і засоби їх досягнення, вміти вдало контролювати і правильно оцінювати навчальну діяльність та її результати.

Мета дослідження – обґрунтувати умови формування пізнавальних універсальних навчальних дій в учнів молодших класів на уроках математики із застосуванням засобів інформаційних і комунікаційних технологій.

Об'єкт дослідження - універсальні навчальні дії.

Предмет дослідження - формування універсальних навчальних дій у дітей молодших класів як передумова подальшого успішного навчання.

Завдання дослідження:

1. Обґрунтувати розвиток ключових компетенцій особистості молодшого школяра в умовах Нової української школи.

2. Проаналізувати роль сформованості універсальних навчальних дій в початковій школі.

3. Визначити вплив інформаційних технологій на формування універсальних навчальних дій.

4. Організувати спостереження процесу формування універсальних навчальних дій на прикладі уроків математики.

Науковою новизною та практичною значущістю роботи є теоретичне обґрунтування необхідності формування універсальних

навчальних дій молодших школярів та аргументація значення такого новоутворення для подальшого навчання в середньої школі.

Матеріали дослідження будуть в нагоді здобувачам вищої освіти в процесі підготовки наукового виступу, вчителям початкової школи у практичній роботі та проведенні уроків математики.

Методи дослідження: теоретичний аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури з певної проблеми, вивчення спеціальної та методичної літератури за темою, аналіз і синтез результатів, спостереження, бесіда.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг – 56 с.

РОЗДІЛ 1.

Теоретичні основи формування універсальних навчальних дій в початковій школі

1.1. Аналіз підходів до визначення універсальних навчальних дій

Сьогодні вчитель Нової Української школи повинен створити умови для розвитку учня в гармонійну особистість, здатну успішно навчатися в початковій школі. Саме ці пріоритети лежать в основі сучасної загальноосвітньої школи, головне завдання якої це підготувати компетентну особистість, яка здатна знаходити правильні рішення у конкретних життєвих ситуаціях та в навчальних. Тому, актуальним завданням сучасної початкової школи є реалізація компетентнісного підходу в навчанні, який передбачає спрямованість освітнього процесу на розвиток і формування ключових компетенцій учня.

Свої початкові навички, знання і вміння дитина отримує ще в початковій школі. «За 4 роки навчання учень повинен освоїти не тільки програмовий матеріал, а й виробити бажання до подальшого процесу навчання, вміння грамотно і чітко виконувати завдання, оволодіти навичками навчання, організувати свою діяльність, стати особистістю тощо. На мою думку, досягнення цієї мети стає можливим завдяки формуванню системи універсальної навчальної діяльності» [23].

Таким чином із першочергових завдань початкового рівня завжди було завдання «навчання». Іншими словами, вчителі повинні були підготувати дітей до загальних методів навчання, які б забезпечили успішний навчальний процес у середній школі, розвивали в учнів здатність самостійно ставити навчальні цілі, розробляти способи їх реалізації, контролювати та оцінювати їх результативність. Іншими

словами, можна сказати, що сам учень повинен вміти вчитися, щоб досягати власних цілей.

Не можна сьогодні не враховувати і той факт, що учні саме вже в початковій школі не хочуть вчитися, у них слабка мотивація до отримання нових знань, спроможностей. «Учня вже не влаштовує пояснення вчителя, що саме йому необхідний той чи інший матеріал тільки тому, що він стане в нагоді, тобто в дорослому житті після закінчення школи» [15].

Психологи відзначають, що сучасні діти багато в чому відрізняються від учнів минулих століть. По-перше, вони більш інформовані практично з будь-яких питань. Якщо раніше діти не знали про інформаційні технології, то сьогодні через всілякі джерела вони практично повністю «завантажуються» сучасною, доступною інформацією. Оскільки інформація часом носить суперечливий характер, то це викликає у сучасних школярів стан тривожності і невпевненості. По-друге, ще однією якістю сучасних дітей слід назвати відчуття свого особистого «Я», а наслідком цього є більш вільна поведінка дитини. По-третє, діти сьогодні більш недовірливо ставляться до слів і вчинків дорослих, ігноруючи їх.

Тому нам потрібно бути готовими психологічно до того, що не все сказане нами буде прийматися на довіру. Окремо треба відзначити, що сучасні діти в переважній більшості перестали гратися в колективні «вуличні» ігри. Їх замінили телевізори, телефони і всілякі комп'ютерні ігри. Як наслідок-приходять вчитися діти, що «не володіють навичками спілкування і практично не соціалізовані, тобто погано розуміють, як треба вести себе в колективі, з однокласниками, однолітками, які існують норми поведінки для кожного» [9].

Концепція Нової української школи представляла нову освітню мету, яку можна досягти при формуванні системи універсальної навчальної діяльності, яка дасть учням можливість успішно здобувати

нові знання, уміння та компетентності на основі формування навичок навчання.

Саме термін «універсальні навчальні дії», у широкому значенні, означає саморозвиток і самовдосконалення шляхом свідомого та активного набуття нового соціального досвіду [4,с.85]. У більш вузькому (власне психологічному значенні) термін "універсальна навчальна діяльність" може бути визначений як набір дій учня, які забезпечують його і її культурну ідентичність, толерантність, міжособистісні навички та здатність самостійно здобувати нові знання та навички, включаючи організацію цього процесу [4,с.85].

Розвиток особистості в системі освіти забезпечується насамперед шляхом формування універсальної освітньої діяльності.

Категорія «універсальні навчальні дії» була введена в науку і шкільну практику відносно недавно, тому вчителі стикаються з низкою труднощів при їх формуванні. «Основними проблемами при формуванні універсальних навчальних дій є брак часу на уроках, відсутність спеціальних методик, проблеми розвитку мотиваційного компонента навчальної діяльності, труднощі, пов'язані з встановленням міжпредметних зв'язків з метою формування універсальних навчальних дій тощо» [7].

Формування універсальної освітньої діяльності в навчальному процесі відбувається в рамках оволодіння різними науковими дисциплінами. Кожен предмет відкриває певні можливості для проектування навчальної діяльності залежно від змісту предмета та методів організації навчальної діяльності учнів.

Універсальність навчальної діяльності проявляється тим, що «вона є міждисциплінарною: забезпечення цілісності загальнокультурного, особистісного та пізнавального розвитку, забезпечення безперервності всіх фаз освітнього процесу - є основою організації та регулювання кожної діяльності студента, незалежно від її предмета» [4,с.85].

Оволодіння учнями універсальною навчальною діяльністю відбувається в контексті різних предметів і в кінцевому підсумку призводить до формування здатності успішно здобувати нові знання, уміння та компетенції, включаючи самостійне проектування навчального процесу, тобто здатність до навчання. Дана здатність забезпечується тим, що універсальні навчальні дії – «це узагальнені способи дій, що відкривають можливість широкої орієнтації учнів, - як в різних предметних циклах, так і в будові самої навчальної діяльності, включаючи усвідомлення учнями її цілей, ціннісно-сміслових дій» [1,с.90].

Таким чином, досягнення кінцевого результату, зокрема «сформованості якості навчальна здатність включає повноцінний розвиток усіх компонентів освітньої діяльності, включаючи: мотиви навчання, цілі навчання, цілі навчання, навчальну діяльність та операції (орієнтація, трансформація матеріалу, контроль та оцінювання)» [1,с.91].

Сьогодні цілі та завдання сучасної освіти змінилися, а саме фокус зміщується з набуття знань на розвиток навичок учнів. Однією з основних частин стає інформаційна компетенція. Ця компетенція забезпечує навички діяльності школяра з інформацією, яка міститься в навчальних предметах і освітніх галузях, а також міститься і в навколишньому світі. У сучасний час велика роль відведена вмінню працювати з інформацією, яка надходить з книг, журналів, газет, інтернет-сторінок, тобто в процесі читацької і аналітичної, розумової і логічної діяльності. Тобто, «найважливішим завданням сучасної системи освіти є формування комплексу універсальних навчальних заходів, які забезпечують компетентність викладати навчання, а не лише розвиток конкретних набутих знань та умінь студентів у межах окремих дисциплін» [2, с. 3].

Формування здібностей та бажання учнів здійснювати універсальну навчальну діяльність підвищить ефективність освітнього

процесу в початковій школі. Звичайно, заняття математикою забезпечують формування пізнавальних дій.

Зокрема, слід зазначити, що, окрім доступності науково-практичних розробок та визнання необхідності формування універсальної навчальної діяльності учнів, ми стикаємось із недостатнім рівнем освіти, а саме в початковій школі. Все це і зумовило дослідження роботи і актуальність теми. Досягнення вміння вчитися передбачає в першу чергу, повноцінне освоєння учнів, які навчаються та всіх компонентів навчальної діяльності, які включають: навчальну мету, навчальні й пізнавальні мотиви, навчальне завдання, навчальні дії та операції, а це: орієнтування, перетворення матеріалу, контроль та оцінка. «Уміння вчитися - ось цей істотний фактор підвищення ефективності освоєння учнями предметних набутих знань, формування вмінь і навичок, компетенцій і ціннісно-смыслових підстав морального вибору, а також особистісного» [2,с.85].

У рамках діяльнісного підходу в якості універсальних навчальних дій розкриваються основні структурні компоненти навчальної діяльності - це мотиви, особливості вирішення поставлених перед учнями контроль і оцінка, цілей і завдань, навчальні дії, сутність яких є однією зі складових успішності навчання в освітньому закладі. При оцінці сформованості навчальної діяльності враховується вікова категорія, що полягає у поступовому переході від спільної діяльності вчителя та учня до спільно спільної діяльності, тобто у початковій школі, та до самостійної діяльності з елементами діяльності з самоосвіти та самовиховання.

1.2. Функції та види універсальних навчальних дій

Функції універсальних навчальних дій включають в себе забезпечення можливостей учня «самостійно здійснювати діяльність навчання, шукати і використовувати необхідні способи їх досягнення і

кошти, ставити навчальні цілі, а також контролювати й оцінювати процес і результати діяльності; створення умов для гармонійного розвитку особистості та її самореалізації на основі готовності до безперервної освіти, де необхідність обумовлена високою професійною мобільністю; останнє - це забезпечення успішного засвоєння знань, умінь, формування компетентностей в будь-якій предметній частині і навичок» [28].

Універсальна навчальна діяльність має бути основою для відбору та структурування навчального змісту, прийомів, методів та форм навчання, а також для розвитку цілісного навчального процесу. Опанування школярами, універсальна навчальна діяльність відбувається в контексті різних дисциплін і в кінцевому підсумку призводить до формування здатності успішно оволодівати новими навичками, уміннями, знаннями та компетенціями, включаючи самостійне проектування навчального процесу, тобто здатність до навчання. Ця здатність досягається тим, що універсальна навчальна діяльність - це узагальнені методи дій, які дають молодим учням можливість широкої орієнтації як з різних предметів, так і в структурі навчальної діяльності, включаючи усвідомлення учнями своїх цілей, їх цінності та смислових значень. властивості. Таким чином, «досягнення здатності до навчання передбачає повноцінний розвиток усіх складових навчальної діяльності, а саме: навчальну мету, навчальне завдання, навчальні мотиви, навчальні дії та операції (орієнтування, перетворення матеріалу, контроль і оцінка)» [7].

Особливе істотне місце у викладанні шкільних предметів повинні також зайняти так звані метапредметні (від грецького слова мета - «над») навчальні дії. а це - розумові дії дітей, спрямовані на аналіз і управління своєю пізнавальною діяльністю. Пізнавальні дії також є важливим ресурсом для успіху та впливають як на ефективність діяльності та спілкування, так і на самооцінку, а також на

самовизначення учня, забезпечують цілісність культурного, особистісного та пізнавального розвитку та самооцінки на розвиток особистості, яка діяльність учня, незалежно від її змісту.

Універсальна навчальна діяльність забезпечує рівень змісту та розвиток психологічних навичок учня. «У складі основних видів універсальної навчальної діяльності можна поділити її на чотири блоки: особистісний, регулятивний, до якого також належать акти саморегуляції, пізнавальний та комунікативний. Саме предмет математика, у початковій школі, є основою розвитку в учнів пізнавальних універсальних навчальних дій» [8, с. 141].

Для успішного навчання в молодших класах повинні бути сформовані наступні пізнавальні універсальні навчальні дії: загальнонавчальні, логічні, дії постановки та вирішення проблем.

Розглянемо, що відноситься до загальнонавчальних універсальних дій:

- 1) усвідомлене і довільне побудова мовного висловлювання в усній і письмовій формі;
- 2) самостійне виділення і формулювання пізнавальної мети;
- 3) структурування знань;
- 4) пошук і виділення необхідної інформації;
- 5) застосування методів інформаційного пошуку, в тому числі за допомогою комп'ютерних засобів;
- 6) рефлексія способів та умов дії, контроль і оцінка процесу і результатів діяльності;
- 7) вибір найбільш ефективних способів вирішення завдань в залежності від конкретних умов;
- 8) визначення основної та другорядної інформації;
- 9) вільна орієнтація і сприйняття текстів художньої, наукової, публіцистичного та офіційно - ділового стилів;
- 10) розуміння і адекватна оцінка мови засобів масової інформації;

11) постановка і формулювання проблеми, самостійне створення алгоритмів діяльності при вирішенні проблем творчого та пошукового характеру [5].

Адже важливо також спостерігати таку універсальну освітню дію, як рефлексія - це усвідомлення всіх складових навчальної діяльності. Найбільш особливою групою універсальних дій є знаково-символічні дії.

По-перше, це моделювання є перетворенням об'єкта з чуттєвої форми в модель, в якій підкреслюються істотні властивості об'єкта (просторово-графічні чи символічні); по -друге, перетворення моделі для визначення загальних законів, що визначають цю предметну область.

Логічними універсальними діями є:

- аналіз об'єктів для виявлення ознак (суттєвих, незначних)
- синтез - складання цілого з частин, у тому числі самостійне добування із заповненням відсутніх компонентів;
- вибір підстав і критеріїв для порівняння, сериации, класифікації об'єктів;
- підведення під поняття, виведення наслідків;
- побудова логічного ланцюжка міркувань, аналіз тверджень;
- доказ;
- встановити причинно-наслідкові зв'язки, уявіть ланцюжки об'єктів та явищ;
- висунення гіпотез та їх обґрунтування [5].

Для постановка і вирішення проблеми можна віднести постановку проблеми. Необхідно пам'ятати, що при формуванні пізнавальних універсальних педагогічних дій необхідно звертати увагу на встановлення зв'язку між введеними поняттями вчителя та минулим досвідом дітей, у цьому випадку учня легше побачити, сприйняти і розуміти самостійно навчальний матеріал.

Передбачається, що саме результатом формування пізнавальних універсальних навчальних дій будуть такі вміння: вміння здійснювати синтез як складання цілого з частин;орієнтуватися на різноманітність способів вирішення завдань доволіно й усвідомлено володіти загальним прийомом вирішення завдань; вміння здійснювати аналіз об'єктів з виділенням істотних і несуттєвих ознак; здійснювати пошук необхідної інформації для виконання навчальних завдань; вміння будувати міркування у формі зв'язку простих суджень про об'єкт, його будову, властивості і зв'язках;використовувати знаково-символічні кошти, у тому числі моделі і схеми для вирішення навчальних завдань; вміння встановлювати аналогії ; вчитися основ ам смислового читання художніх та пізнавальних текстів; уміння виділяти істотну інформацію з текстів різних видів;вміння здійснювати порівняння, серіацію і класифікацію за заданими критеріями;вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; володіти загальним прийомом вирішення навчальних завдань; здійснювати розширений пошук інформації з використанням ресурсів бібліотеки, освітнього простору рідного краю (малої батьківщини); створювати і перетворювати моделі і схеми для вирішення завдань; вміння здійснювати вибір найбільш ефективних способів вирішення освітніх завдань в залежності від конкретних умов тощо [25].

Ми можемо конкретизувати зміст пізнавальної універсальної навчальної діяльності, яка формується на уроках математики:

- це усвідомлення, а саме, властивості предмета-загальні,різні, істотні, несуттєві, необхідні, достатні;
- моделювання предмета;
- використання знаково-символічного запису математичного поняття;
- оволодіння прийомами аналізу і синтезу об'єкта та його властивостей;

- виведення наслідків з визначення поняття [4, с. 56].

Одне з найважливіших пізнавальних універсальних дій - це вміння вирішувати виниклі проблеми або завдання.

Засвоєння загального методу вирішення задач у початковій школі, а саме у 3-4 класах, ґрунтується на формуванні логічних понять - вміння аналізувати об'єкт, проводити порівняння, розрізняти спільне та відмінне, класифікувати, логічне множення (логічне множення) для встановлення аналогів.

У силу складного системного характеру загального прийому вирішення завдань даних універсальних навчальних дій, може розглядатися як модульне для системи пізнавальних дій. Рішення задач виступає і як мета, і як засіб навчання. Вміння ставити та вирішувати проблеми є одним із основних показників рівня розвитку учнів та відкриває їм шлях до здобуття нових знань.

При навчанні різних предметних дисциплін використовуються різні за складністю завдання, які прийнято називати навчальними. А саме з їх допомогою формуються предметні знання, вміння, набуті навички. Особливо широко застосовуються завдання, саме з предмету математики. Як правило, в таких дисциплінах використовуються математичні способи вирішення певних відповідних завдань. «Загальний метод вирішення проблем включає: знання фаз вирішення (процесу), методів (методів) вирішення, видів проблем, основи вибору рішення, а також необхідну експертизу: поняття, визначення, правила, формули, логічні прийоми та операції»[19].

Існують різні підходи при аналізі процесу (тобто, ходу) рішення задачі: логіко-математичний (виділяють саме логічні операції, що входять в цей процес), психологічний (відбувається аналіз розумові операції, на основі яких він протікає) і педагогічний (це прийоми навчання, де саме учні формують вміння вирішувати певні різнорівневі

завдання). При цьому до етапів рішення можна виділити наступні компоненти загального прийому [7]

«Аналіз тексту завдань (семантичний, логічний, математичний) є центральним компонентом прийому вирішення завдань. Переклад тексту на мову математики за допомогою вербальних (знакових) і невербальних (міміка, жести, пантоміміка) засобів. У результаті аналізу проблеми текст функціонує як набір конкретних смислових одиниць. Однак текстовий вираз цих значень часто містить нерелевантну інформацію для вирішення проблем. Для того, щоб мати можливість працювати лише з істотними смисловими одиницями, текст завдання потрібно коротко написати умовними символами. Розділивши ці завдання умовно на короткий набір даних, необхідно перейти до аналізу взаємозв'язків та зв'язків між цими даними. Для цього текст перекладається на мову графічних моделей, які розуміються як невербальне зображення тексту - моделей різних типів: креслення, схеми, графіки, таблиці, символічні малюнки, формули, рівняння та інші. Переклад тексту у форму моделі дозволяє визначити в ній властивості та відносини, які часто зустрічаються під час читання тексту. Створіть зв'язок між даними та проблемою. На основі аналізу умови та питання проблеми визначається спосіб його вирішення (обчислювати, будувати, доводити), будувати послідовність конкретних дій. Водночас визначається достатність, недостатність або надмірність даних» [7].

Виділяються чотири типи відносин між об'єктами і їх величинами: рівність, частина/ціле, різницю, кратність, тобто поєднання яких вичисляє різноманітність способів вирішення різнорівневих завдань. Аналіз практики навчання показує, що особливу складність для учнів несуть завдання з відношенням кратності. Складання плану рішення. Тому на основі виявлених зв'язків між розмірами об'єктів, послідовності дій, тобто будується план прийняття рішень. «Особливе значення має створення плану вирішення складних, складних завдань та реалізація

плану вирішення, а також огляд та оцінка вирішення проблеми. Перевірка проводиться з точки зору доцільності плану прийняття рішення, шляху прийняття рішення, що веде до результату (раціональність шляху, чи не легше це)» [13].

Одним із способів перевірки правильності розв'язання, особливо в початковій школі, є метод складання та вирішення проблеми інверсії. Весь загальний метод вирішення певних проблем повинен бути підданий особливому оволодінню з подальшим розвитком кожного з його компонентів. Оволодіння цим прийомом надасть учням самостійно аналізувати і вирішувати різні типи і складності завдань. Описаний узагальнений прийом щодо вирішення певних завдань стосовно до математики у своїй загальній структурі може бути перенесений на будь-який інший навчальний предмет. Щодо, зокрема, суб'єктів природного циклу, зміст рецепції не потребує суттєвих змін - відмінності стосуються конкретного предмета лінгвістичного опису елементів завдання, їх структури та способу символічного представлення зв'язків між їх.

Вплив специфіки навчального предмета на освоєння розглянутих універсальних навчальних дії проявляється насамперед у відмінностях смислової роботи над текстом завдання певних рівнів складності. Тому при вирішенні математичних завдань необхідно абстрагуватися від конкретної ситуації, описаної в тексті, і призначити структуру відносин, які пов'язують елементи тексту. «При вирішенні проблем гуманітарного циклу, як правило, не аналізується конкретна ситуація з метою абстрагування від її характеристик, а навпаки, з метою виділення специфічних характеристик цих ситуацій з метою подальшого узагальнення отриманої інформації про тему» [1, с. 92]

Основним показником розвитку знаково-символічних універсальних навчальних дій, у період початкової освіти, стає оволодіння моделюванням. Згідно з чинними програмами навчання з усіх предметів передбачає використання різних символічних засобів

(цифр, букв, діаграм тощо), які, як правило, особливо не підлягають засвоєнню за своїми властивостями як знакових систем. Використання різних символічних засобів служить для відокремлення змісту від форми, яка завжди розглядалася в педагогіці та психології як суттєвий показник розуміння учнем навчання для того, щоб виразити той самий зміст. З різних видів діяльності із символічними засобами моделювання має найбільше застосування у навчанні. Крім того, вона включена до концепції навчання Д. Б. Ельконіна - моделювання В. В. Давидова у навчальній діяльності як одна з дій, які мають бути сформовані до кінця початкової школи. І тому аналіз філософської літератури показав, що в моделюванні можемо виділяти кілька етапів: вибір (побудова) моделі, робота з моделлю і перехід до реальності.

Подібні фази (компоненти) є частиною навчального моделювання: попередній аналіз тексту проблеми; співвіднесення результатів, отриманих на моделі, з реальністю (з текстами); переклад тексту на знаково-символічній мові, яка може здійснюватися речовими або графічними засобами; побудова моделі; робота з моделлю тощо.

Майже кожна частина моделюючої діяльності має турботу про засоби та структуру операцій, які, за даними психологічних досліджень, все ж мають стати самостійним суб'єктом контролю. Одним із таких прийомів аналізу, який веде до розуміння тексту, є саме виділення смислових опорних пунктів тексту, які будуть сприяти побудові структури тексту. У всій загальній діяльності моделювання дії аналізу є підготовчим етапом для здійснення дії перекладу і побудови моделі. Переклад тексту, на знаково-символічній мові створює осяжними зв'язки та відносини, які приховані в тексті, і сприяє тим самим пошуку і знаходження правильного рішення. Як же визначається ефективність тексту? Ефективність перекладу тексту визначається видом використаних знаково-символічних засобів. Оскільки, саме «переклад тексту, на знаково-символічній мові, потрібен не сам по собі, а для

отримання нової інформації, то в цьому процесі перекладу повинні враховуватися всі вимоги, які пропоновані до вибору і характеристикам знаково-символічних засобів» [10].

Екстерналізація елементів проблеми та їх взаємозв'язок настільки обмежує зв'язки та залежності між величинами, які переклад іноді призводить одразу до відкриття остаточного та правильного рішення. Однак для багатьох різних завдань переклад тексту на графічну мову - це лише початок цього аналізу, і рішення вимагає подальшої роботи зі схемами. Метою тут є навчити учнів уміти працювати з моделями, перетворювати їх на щось інше. Слід мати на увазі, що ступінь графічної підготовки до побудови моделі та роботи з нею (згідно психологічних досліджень) в основному визначається не оволодінням учнем технікою графічного зображення, а тим, наскільки спритним є його образне мислення, як готові мислити шляхом трансформації образно-символічних моделей. Роботу з моделлю можна вести у двох напрямках. Перший напрямок - це добудовування схеми, виходячи з логічного виведення, розшифровки даних задачі. Другий - це видозміна схеми, її переконструювання. Співвіднесення результатів, отриманих нами моделі, з реальністю (з текстом). «Моделювання саме здійснюється для того, щоб отримати нові дані про реальності або тобто її описі, тому одним із необхідним моментом діяльності моделювання є співвіднесення результатів з текстом» [12, с. 134].

З практики відомо, що після вирішення проблеми учні так чи інакше перевіряють свої відповіді, щоб довести, що вони відповідають умовам та вимогам завдання. Принципово важливим при перевірці відповідей на задачу для моделювання є не стільки визначення правильності (точності), скільки співвіднесення точних даних, отриманих з моделі, з її описом у тексті.

Матеріалізація структури тексту завдання досягається шляхом використання символічних засобів для всіх його складових відповідно

до певного порядку подання цієї інформації у завданні. Символічне представлення питання задачі буде завершальним етапом побудови моделі при цьому способі. І тому створена модель тексту дає можливість виділити всі відносини між компонентами задачі, на основі яких знаходяться дії, що призводять до відповіді на всі поставлені питання. Матеріалізація логічної схеми аналізу тексту проблеми, починаючи з символічного зображення кожного питання та всіх його даних (відомих та невідомих), необхідних для відповіді на нього. Встановлена в такій моделі і певна послідовність дій для вирішення проблеми. У першому варіанті моделювання тексту завдання можуть бути використані різні символічні засоби (сегменти, символи, символи тощо). Адже «при цьому кожне з даних завдань представляється у вигляді окремих конкретних певних символів. Найзручнішими є графи (найпростіші математичні моделі) саме при другому варіанті моделювання» [17].

Послідовність операцій рішення у вигляді графів впливає з більш загальних схем, у яких відбиваються певні основні відносини між даними задачі. Оскільки цей тип моделі є кінцевим результатом орієнтації в тексті проблеми, для її створення ви повинні мати можливість провести повний аналіз тексту та визначити всі компоненти (об'єкти, їх значення, взаємозв'язок між ними)). При створенні різних типів моделей дуже важливо визначити, яку інформацію слід включити до конкретної моделі, які інструменти (символи, символи) використовувати для кожного з виділених текстових компонентів, який із них має бути однаковим символічним та які - можуть і бути різними. «У процесі побудови моделі та роботи з нею текст аналізується та перекладається математичною мовою: проводиться відмінність між відомими та невідомими об'єктами, розмірами, взаємозв'язками між ними, фундаментальними та проміжними питаннями. Освітній стандарт нового покоління ставить перед вчителем нові цілі» [1, с. 120].

Тепер у молодшій школі вчитель повинен навчити дитину, не тільки читати, писати і рахувати, а й повинен ще набути нових умінь, які можна охарактеризувати в двох групах. По-перше, це універсальна навчальна діяльність, складова якої становить основу вміння вчитися. По-друге, стимулювати мотивацію дітей до навчання. На сьогодні на перший план виходять освітні результати міжпредметних, загальноосвітніх характеристик. У початковій школі вивчення різних предметів, у яких учень на рівні своїх здібностей, характерних для його віку, оволодів методами пізнавальної, творчої діяльності, оволодів комунікативними та інформаційними навичками, повинен бути готовий рухатися далі та дати отримати певну освіту. «У більшості з вчителів належить притаманна риса-перебудовувати мислення, спираючись на нові завдання, які ставить перед собою сучасна освіта. Зміст освіти не сильно змінюється, але коли запроваджується новий стандарт, кожен учитель -предметник повинен вийти за межі свого предмета і подумати насамперед про розвиток особистості дитини, "я" та необхідність загального навчання навички, без яких учень не має, все ще можуть бути успішними та усвідомлювати наступний рівень освіти у професійній діяльності» [7].

Отже, успішне навчання в початковій школі неможливо саме без формування у молодших школярів навчальних умінь, навичок, які вносять істотний внесок у розвиток пізнавальної і розумової діяльності учня, оскільки є загальнонавчальними, тобто не залежать від конкретного змісту предмета. Адже при цьому кожен навчальний предмет у відповідності зі специфікою змісту займає в цьому процесі своє певне і правильне місце. Наприклад, на перших кількох уроках дитині даються різні навчальні завдання, спочатку з учителем, а потім він пояснює алгоритм - послідовність навчальної діяльності, яка проводиться для їх вирішення. Тому будь -яке завдання, спрямоване на розвиток або оцінку рівня освіти, передбачає реалізацію предметом

таких навичок: ознайомлення, розуміння, застосування, аналіз, синтез та оцінювання. Всі ці дії виступають як предметні, особливо на початку навчання, але це займе деякий час, і учень буде використовувати алгоритм дій та працювати з кожним навчальним змістом. «Основним результатом навчання стало те, що учень, який навчився складати план виконання навчального завдання, більше не може працювати по-різному. У зв'язку з цим, саме роль вчителя початкових класів буде істотно змінюватися в частині розуміння сенсу процесу виховання і навчання» [26].

Тепер вчителю необхідно вибудувати процес навчання не тільки як процес засвоєння системи знань, умінь, навичок і компетенцій, складових яких становить інструментальну основу навчальної діяльності учня, але і як процес розвитку особистості, прийняття духовно-моральних, соціальних, сімейних та інших цінностей. Тобто відповідний метод, запропонований Г. В. Репкіним для оцінки рівня грамотності навчальної діяльності учня на основі побудови таблиці. Діагностуються такі структурні складові навчальної діяльності студента: мотиви, цілі, навчальна дія. Контроль, оцінка. Курс базується на методологічній концепції, яка виражає необхідність цілеспрямованого та систематичного формування методів інтелектуальної діяльності: аналізу та синтезу, порівняння, класифікації, аналогії та узагальнення при вивченні математичного змісту [21].

Окрім того, що вони можуть самостійно орієнтуватися та оволодіти цими прийомами у різних системах знань, учні можуть ефективно використовувати їх для вирішення різних практичних та життєво важливих проблем. Основним механізмом досягнення цілей сучасної освіти є залучення дитини до навчально пізнавальної діяльності – це і є принцип діяльності. «Націленість курсу математики на формування прийомів розумової діяльності дозволяє реалізувати системний підхід з акцентом на компоненти навчальної діяльності

(пізнавальна мотивація, навчальне завдання, рішення, самоконтроль та самооцінка) та створити дидактичні передумови для оволодіння досягнутим ними певними знаннями та набутими навичками» [7, с. 92].

Предмет "Математика" має великий потенціал для проектування універсальної навчальної діяльності всіх видів. Реалізація цих можливостей на рівні базової математичної освіти залежить від організації навчальної діяльності дітей молодшого шкільного віку, які дають можливість не тільки викладати математику, а й викладати математику, не тільки вчити думки, а й виправляти. думаючи навчати. У зв'язку з цим реалізований цілий ряд методичних інновацій, який передбачається в початковому курсі математики, пов'язаних з логікою побудови змісту курсу, з формуванням обчислювальних навичок, з навчанням молодших школярів рішенню завдань, з розробкою системи завдань, які створюють дидактичні умови для формування предметних і метапредметних умінь в їх спільному тісному взаємозв'язку. «Основні засоби проектування універсальної навчальної діяльності в математичних дослідженнях є різними у формулюванні навчальних завдань (пояснювати, перевіряти, оцінювати, вибирати, порівнювати, знаходити закономірність або правильні твердження, відгадувати, спостерігати, робити висновки), які мають на меті здійснити різні діяльності і таким чином розвивати здатність діяти цілеспрямовано» [30].

Навчальні завдання дуже спонукають дітей успішно аналізувати об'єкти, щоб виділити їх суттєві та незначні ознаки; виявляти їх подібності та відмінності; здійснювати порівняння та класифікації відповідно до набору чи незалежно призначених символів (основ); встановлювати причинно -наслідкові зв'язки; будувати міркування у вигляді поєднання простих суджень про об'єкт, його структуру та властивості. Позитивно впливає на розвиток пізнавальних інтересів учнів та сприяє формуванню позитивного ставлення учнів до школи (до

пізнавального процесу), а саме: варіативність навчальних завдань, спільне обговорення результатів самостійно виконаних завдань на основі досвід дитини; універсальні та об'єктивні варіанти дій. Варіативні навчальні завдання, представлені саме в кожній темі підручника, цілеспрямовано формують у школярів весь комплекс універсальних навчальних дій, який впершу чергу слід розглядати як цілісну систему, оскільки зародження та еволюція кожної дії визначається її взаємозв'язком з іншими видами навчальної діяльності, що є сутністю поняття «здатність до навчання». Не менш важливою передумовою розвитку навичок є логіка змістової структури курсу математики. Він побудований за тематичним принципом.

Тому кожна наступна тема органічно пов'язана з попередніми, що дозволяє здійснювати повторення раніше вивчених і засвоєних понять і способів дії в контексті нового змісту. Наприклад, візьмемо, що формування моделювання в курсі математики здійснюється поетапно, враховуючи, зокрема, вікові особливості молодших школярів та пов'язані з вивченням змісту програми. Перші уявлення про взаємозв'язок між об'єктивними, словесними та символічними моделями виникають при вивченні предмета "число і число". Діти встановлюють відповідність між різними моделями або вибирають із даних символічних моделей ту, що відповідає, наприклад, цій предметній моделі.

Тема: «Оцінка суми» [3, с. 2].

Тема про "Оцінку суми" має великий розвиваючий потенціал, який активізує мислення і мову дітей, вона вимагає від них аналізу ситуації, перебору варіантів, вибору оптимального варіанту, порівняння, обґрунтування позиції. Зворотні завдання і переклад вербально заданого тексту на мову графіки, тобто за схемами або малюнками треба скласти приклади або завдання:

У гаю 245 беріз, а кленів на 95 менше. Сосен в ній вдвічі більше, ніж кленів, а ялин - в 5 рази менше, ніж сосен і беріз разом. Скільки всього дерев у гаю?

Знайомство з числовим променем або відрізком дозволяє використовувати не тільки графічні моделі при порівнянні чисел, а й предметні. Також моделювати велечини і відносини чисел за допомогою схем, позначаючи, наприклад, велечини та дані числа, а також велечини відрізками. Відношення вербальних, тобто опис ситуації, графічних (зображення, приклад - додавання та віднімання на числовому промені), предметних (зображення ситуації на малюнку), та символічних моделей - це запис числових виразів, нерівностей і рівностей, їх вибір, перетворення.

Конструювання створює дидактичні умови для засвоєння та розуміння учнями сенсу досліджуваних математичних понять, а саме:

- сенс дій додавання і віднімання;
- відносини різницевого порівняння «на скільки більше (менше)?» в їх різних інтерпретаціях, що є необхідною умовою для формування загального вміння розв'язувати текстові задачі;
- ціле і частини, відношення «більше на ...», «менше на ...» [3].

Використовуються комплекти карток розрядних чисел, які включає в себе картки одиниць, десятків і сотень. Схеми є ефективним засобом оволодіння загальною здатністю вирішувати текстові завдання, що містяться у національному освітньому стандарті в розділі «Пізнавальна універсальна навчальна діяльність». У свою чергу, процес оволодіння молодшим школярем загальним умінням розв'язувати текстові задачі, а також вносить великий внесок у формування універсальних навчальних дій.

Таким чином, дитина включається в предметне спілкування та конструктивне. Учитель формує в учня вміння відповідати на питання, формулювати головну думку, вести діалог, задавати питання і також

здійснювати смислове читання. В такому випадку вчителю необхідно чітко пояснювати школярам, щоб вони освоїли той чи інший урок [14].

Всі етапи на засвоєння математичного змісту (крім контролю), перевіряються навчальним завданням. Вони можуть виконуватися самостійною роботою в парах або індивідуально, так і фронтально. Важливо також, що результати самостійної роботи, як правдивої, так і хибної, створюють дітям умови не лише для спілкування з учителем, а й для спілкування та колективного обговорення один з одним, це важливо для формування комунікативного універсального навчання діяльності. Така робота формується вміння: оцінювати свої дії, контролювати, вносити відповідні корективи в їх виконання. Необхідно відмітити, щоб учитель активно включався в процес обговорення з дітьми.

Можна застосовувати використані різні методичні прийоми, а саме:

- організація цілеспрямованого спостереження;
- встановлення відповідності між предметної-вербальної-графічної-символічної моделями;
- аналіз математичних об'єктів з різних точок зору;
- пропозиція свідомо невірному способу виконання завдання-«пастки»; порівняння даного завдання з іншим, яке являє собою орієнтовну основу;
- обговорення різних способів дій.

Таким чином, діти вчать правилам роботи в групі або парі, які прищеплюються вміння усвідомленості і критичності своїх дій [16].

При вивченні математики здійснюється знайомство з математичною мовою та формуються мовні вміння. Учні вчать висловлювати свої аргументи та судження математичними поняттями та термінами, доводити правильність чи неправильність дії, формулювати

запитання та відповіді під час виконання завдання, обґрунтовувати етапи вирішення проблеми. Комунікативні універсальні навчальні дії формуються коли учень вчиться відповідати на запитання, вчиться вести діалог, задавати питання, переказувати сюжет, слухати, коли пролунає від вчителя «Слухаємо уважно!».

Розвиток особистих якостей, таких як допитливість, рішучість і наполегливість у досягненні цілей, вміння слухати і чути співрозмовника, старанність, здатність організовувати його діяльність та долати труднощі, обґрунтовувати свою позицію, висловлювати свою думку - все це сприяє вивчення математики. На уроках математики основним у сфері особистісних універсальних навчальних дій вважаю встановлення зв'язка між метою навчальної діяльності та її мотивом, іншими словами, між результатом вивчення, і тим, що спонукає діяльність, заради чого вона здійснюється. Яке значення та сенс має для мене вивчення досліджуваного предмету, матеріалу? Саме такі питання кожен учень повинен задавати і вміти знаходити відповідь на питання. Коли вчитель ставить питання, що сприяє створенню мотивації, тобто, питання спрямоване безпосередньо на формування інтересу та допитливості учнів, тоді у дітей формуються особистісні універсальні навчальні дії ,наприклад: «Як би ви вчинили ...», «Що б ви зробили ...» [11].

Таким чином, учитель сприяє виникненню особистого, емоційного ставлення учнів до досліджуваної теми. Здебільшого цьому сприяють питання: «Як ви ставитеся ...», «Як вам подобається ...». Саме своєю навчальною діяльністю формуються регулятивні дії. До постановки навчальної задачі, як правило, показує дітям недостатність наявних у них знань і спонукає їх до пошуку нових знань або способів дій, які вони відкривають в результаті застосування і можуть використовувати вже відомі способи дій наявних знань. Ця система матеріального

конструювання поступово розвиває здатність учнів спочатку зрозуміти та прийняти пізнавальну мету та підтримувати її у здійсненні навчальної діяльності, а потім самостійно формулювати навчальне завдання та складати план дій для його подальшого вирішення. У процесі роботи учні вчаться індивідуально визначати мету своєї діяльності, оцінювати та адаптувати результат та планувати [8].

РОЗДІЛ 2.

Педагогічні умови формування універсальних навчальних дій

2.1. Вікові особливості формування універсальних навчальних дій у молодших школярів

З професійної точки зору, діти віком від 6 до 7 років є фазою фактичного формування пізнавальної універсальної навчальної діяльності. А характер взаємин дитини з навколишнім світом багато в чому залежить від особистісних якостей, які розвиваються у дитини. Певні формування психічного процесу, а саме: сприйняття, пам'ять, мислення, увага, інтуїцію і логіку - дитина вже має мати коли вступає до школи.

Провідним видом діяльності для молодшого школяра є навчальна діяльність.

В першу чергу, у дитини в цьому віці відбуваються зміни в пізнавальній сфері. Л.С. Виготський «виділяв головним новоутворенням мислення, яке набуває абстрактного і узагальненого характеру. У школі за відносно короткий проміжок часу дитина повинна опанувати систему наукових понять, в цьому процесі має бути задіяна не лише пам'ять, від дитини потрібен розвиток розумових операцій. В процесі шкільного навчання відбувається не лише засвоєння окремих знань і умінь, але і їх узагальнення і в той же час формування інтелектуальних операцій» [6, с. 112].

У цьому віці також відбувається становлення волі, яка обумовлює подальший розвиток усіх психічних функцій. У дошкільному віці довільність виступає лише в окремих випадках. У школі уся діяльність за своїм характером є довільною, завжди необхідно свідомо регулювати свою поведінку і дії.

«В області сприйняття відбувається перехід від мимовільного сприйняття дитини дошкільника до цілеспрямованого довільного спостереження за об'єктом, що підкоряється певного завдання» [18].

У цьому ж віці з'являються зачатки самосвідомості, що проявляється в розвитку рефлексії, внаслідок чого дитина стає здатною усвідомлювати свої власні зміни і зміни інших людей. До часу вступу до школи дитина вже, як правило, і фізично, і психологічно готова до навчання, підготовлена до нового важливого періоду свого життя, до виконання різноманітних вимог, які пред'являє йому школа. Психологічна готовність розглядається і з суб'єктивного боку.

«Дитина психологічно готова до шкільного навчання ранішевсього об'єктивно, тобто має необхідний для початку навчання рівень психічного розвитку. Загальновідома гострота і свіжість його сприйняття, допитливість, яскравість уяви. Увага його вже відносно тривала і стійка, і це виразно проявляється в іграх» [22].

Комунікація є важливою умовою інтеріоризації. Тому велику групу комунікативних універсальних учбових дій утворюють комунікативномовні дії, що служать засобом передачі інформації іншим людям і становлення рефлексії. Як відомо, спілкування розглядається в якості однієї з основних умов розвитку дитини (особливо розвитку мови і мислення) практично на усіх етапах онтогенезу. «Ранні етапи розвитку яскраво показують, що дитяча мова, будучи засобом повідомлення, яке завжди адресоване комусь (співрозмовникові, партнерові по спільній діяльності, спілкуванню тощо), одночасно розвивається як усе більш точний засіб відображення предметного змісту і самого процесу діяльності дитини. Так індивідуальна свідомість і рефлексивність мислення дитини зароджуються усередині взаємодії і співпраці його з іншими людьми» [4, с. 103].

Спілкування з іншими дітьми та однолітками, яке відбувається в родині та в дитячому садку, має особливе значення для розвитку особистості. Якщо ми подивимось на дитину як на особистість, ми можемо побачити з точки зору, що вона досягла певного рівня розвитку і в процесі свого становлення поступово оволодіває певною системою

знань, що розвиває психічні процеси та розвивається як людина в спілкуванні з однолітками.

Малювання, ліплення, конструювання, вирізування, склеювання - саме ці предмети сприяють розвитку образного мислення поряд з навчальною діяльністю. «Поняття - як форма розумової діяльності, починає формуватися у молодшому шкільному віці»[20].

Необхідно заохочувати дітей висловлювати свою точку зору, а також виховувати у них вміння слухати інших людей і терпимо відноситися до їх думки.

Вирішальна роль в цьому належить учителеві, який сам має бути зразком не авторитарного стилю ведення дискусії і мати достатню загальну комунікативну культуру. Учитель повинен давати учням мовні зразки і надавати їм допомогу у веденні дискусії, суперечок, наведенні аргументів.

Спільна діяльність молодших школярів буде ефективною у тому випадку, якщо вона будуватиметься за типом спільнорозділеної діяльності з динамікою ролей. У зв'язку з переходом навчання на стандарти другого покоління дуже важливою є система моніторингу сформованості предметних компетенцій і універсальних навчальних дій. «Для успішного формування універсальних учбових дій необхідно проводити моніторинг, який допоможе побачити реальну картину проблем і досягнення учня» [16].

Орієнтовно з 1-го класу у дитини формуються абстрактні поняття про тимчасові відносинах. Саме вчитель повинен допомогти цьому формуванню понять та допомагати дітям розкривати переносне значення понять. На основі чуттєвого досвіду, уявлень та знань складаються поняття дітей. Таким чином, така велика роль для вчителя, який усіма можливими засобами робить внесок у розвиток дітей.

Отже, кожен учень індивідуальність, тому треба визначити сформований рівень його умінь діяти, щоб скласти для нього індивідуальну учб

ову траєкторію і програму педагогічної допомоги. Розвиток творчих можливостей дітей важливо на всіх етапах шкільного мислення, а також особливе значення має формування творчого мислення в молодшому шкільному віці. В початкових класах, особливо на першому році навчання починають формуватися способи навчальної діяльності, які закладаються прийоми рішення навчальних завдань, якими надалі учні будуть користуватися в повсякденному житті. «У розвитку творчого мислення дітей молодшого шкільного віку важливу роль відіграють навчальні завдання, які виступають як духовна мета та діяльність та визначають їх сутність. Важливо, щоб вчитель був умілим у виборі завдань, спрямованих на розвиток логічних дій» [13].

2.2. Педагогічно-доцільні засоби формування універсальних навчальних дій

Початкова освіта повинна гарантувати різноманітність індивідуальних освітніх траєкторій та індивідуального розвитку кожного учня у діяльності кожного вчителя з формуванням УНД. Включаючи дітей з обмеженими можливостями здоров'я та обдарованих дітей, що забезпечують зростання творчого потенціалу, а також пізнавальних мотивів, які збагачують розширення зони найближчого розвитку та форми навчального співробітництва. Клас початкової школи не однорідний, усі діти різні, наприклад, хтось прийшов до школи і добре читає, а хтось навіть не знає букв, один легко спілкується, інший має великі труднощі в цьому процесі, багатьом учням це цікаво фантазія та гарна мова. а в двох інших словах вони не можуть зв'язатися. Тепер перед нами постає таке питання : Чи можна домогтися реалізації мети розвитку всіх молодших школярів при їх настільки різних можливостей? Так, реально досягти цієї мети можна, але якщо організувати процес навчання як диференційований.

Перед нами постає педагогічна проблема та обговорення диференціації як навчального процесу відповідно до особливостей та здібностей дитини. Це обговорюється так само, як існує освітня наука. Можна згадати, що в «Конвенції про права дитини» визначається пріоритетність інтересів дітей перед інтересами суспільства, які засуджуються будь-які форми дискримінації в області освіти та виховання» [5, с.9].

Юридично встановлено спеціальними статтями "Конвенції" про право дитини, що дає змогу зберегти її індивідуальність та отримати певний рівень ініціації та освіти відповідно до її здібностей та особливостей. Формування навчальної діяльності учня -це рахунок диференціації. Диференціація вимагає спеціальних методичних прийомів, навчальних вправ і завдань, які б доцільно і розумно доповнювали навчальний процес не руйнуючи його цілісності. Тобто знання вчителем того, які компоненти у дитини не розвинені, і на цій основі забезпечення усунення виниклих труднощів та заповнення прогалін. «Ці завдання повинні бути різними, що дозволяють не загальмувати розвиток сильних учнів в класі і допомогти слабким подолати труднощі вчення навчальних предметів» [24].

Таким чином кожен учень має можливість спробувати вирішити будь-яке завдання, нехай навіть за допомогою інших вчителів або однолітків, які знаходяться в зоні найближчого розвитку. Саме ця наявність змісту навчання, що розширює межі програмних вимог, дозволяє молодшим школярам забезпечити і перспективний розвиток учнів. Прикладом можуть бути першокласники, які вибирають на власний розсуд завдання з свого робочого зошита. Вам потрібно вибрати завдання - просто ви повинні визначити за кресленнями, які намальовані об'єкти є сучасними, а які - старовинними. У класі є сім учнів, яким не вдається виконати друге завдання або розпочати неправильно, але той факт, що вони беруть участь у дискусії під керівництвом успішних дітей,

дає їм можливість зрозуміти свої помилки та спонукати їх розпочати їх одразу на уроці усунути. Ще одну непомітну проблему початкової школи вирішує наявність різнорівневих завдань. Саме так встановилося, що робота вчителя багато років зосереджена на узгодженні всіх показників нижче середнього, та освітнього процесу із середніми результатами висвітлюють дуже важливу проблему, з якою стикаються учні середньої школи. Категорія таких учнів фактично випадає з уваги вчителя. Такі учні не висувають оригінальних ідей та їх роботи відрізняються відсутністю творчості, від інших школярів. Важко не помітити, скільки навколо нас середніх учнів - тих, хто виконує свої обов'язки на середній рівень навчання, вважає більше підкорятися, ніж керувати і не проявляє ініціативи. Психологи стверджують, що «здібності можна розвинути, якщо створити певні умови, що враховують можливості дитини та їх інтереси» [4].

Методики диференційованої роботи полягають в тому, що перш за все, усувають причини труднощів у навчанні, формують психічні якості, недостатність розвитку яких і заважає засвоїти навчальний матеріал ,це може бути недостатній рівень уваги, логічного мислення, фонетичного слуху просторового сприйняття та інше. Ще одне дуже важливе становище стандарту другого покоління- це стандарт ,який виходить з визнання ціннісно-морального і системоутворюючого значення освіти в соціокультурній модернізації сучасного суспільства, розвитку держави, зміцненні її оборони і безпеки, розвитку науки, культури , економіки і соціальної сфери задоволенні актуальних і перспективних потреб особистості і суспільства. Ситуацію можна розглядати як одну із стратегічних ліній довгострокового розвитку освіти і, звичайно, означає необхідність спрямувати сьогоdnішній процес навчання на завтра. Відповідно до вимог суспільства та досягнень психолого-освітніх наук слід зазначити, що такий процес навчання можна вважати актуальним. Тому такий

процес навчання називають актуальним, що змінює роль учня на цьому етапі життя, він стає незалежною, критично мислячою людиною. Зауважте, що навчання має будуватися як процес відкриття конкретних знань кожним учнем. Учень не може приймати його в готовому вигляді, а діяльність на уроці організована так, що вимагає від нього пошуку, зусилля та роздуми. «Школяр також має право на помилку, висунутих доказів, на колективне обговорення поставлених гіпотез, аналіз причин виникнення помилок і неточностей, і вміти їх виправляти. Як говорять психологи, що саме такий підхід робить особистісно значущим процес навчання і формує у школяра. Отже, це змусило відмовитися від орієнтування методики навчання на репродуктивні методи» [26].

Основним завданням автори підручників бачили в розробці пошукових і дослідницьких навчальних завдань, тобто проблемних ситуацій, альтернативних питань, завдань на моделювання, які сприяють тому, що школяр стає рівноправним учасником навчального процесу. Це не означає, що керівна роль вчителя зменшується, але вона прихована від учнів. Посібник не обмежується лише поданням шаблону або інструкцій, які необхідно запам'ятати та відтворити, але дає змогу організувати спільне відображення, пошук та спостереження за природним об'єктом, математичним об'єктом, мовною одиницею.

2.3. Етапи формування універсальних навчальних дій молодших школярів

Відповідно з теорією систематичного поступового формування дій та понять П. Я. Гальперіна, де «предметом виховання повинні бути дії, які розуміються як способи вирішення певного класу проблем. І тому нам потрібно відокремити систему умов, які розрахунок не тільки забезпечує, але навіть змушує учня діяти правильно і тільки правильно. саме в необхідній формі із заданими показниками» [29].

Така система може складатися з трьох підсистем, а саме: умов, які забезпечують побудову та правильне виконання учнем нового курсу дій; також умови, які забезпечують обробку завдань, тобто формування бажаних властивостей дії та умови, що дозволяють безпечно і повністю перенести виконання дії (внутрішнє) із зовнішньої предметної форми до ментального плану. Можна виділити шість рівнів інтерналізації дій.

На першому «головному етапі засвоєння починається зі створення мотиваційної основи дії, коли закладається ставлення учня щодо цілей і завдань, до засвоєння дії, до змісту матеріалу, на якому воно саме буде відпрацьовуватися. Це відношення також в подальшому може змінитися, але роль первісної мотивації для засвоєння загалом дуже велика» [4].

«На другому етапі формується схема наближеної основи дії, тобто система необхідних орієнтаційних точок з необхідними якостями для виконання дії і тому ця схема постійно перевіряється і уточнюється в ході розробки дія.

На третьому етапі дія формується у матеріальній (матеріалізованій) формі, коли орієнтація та виконання дій здійснюються за підтримки зовні представлених компонентів схеми наближеної основи дії» [4].

На четвертому етапі відбувається перетворення дії . Тобто школяр переходить до опису коштів і дій у зовнішній промові. Необхідність матеріального (матеріалізованого) представлення схеми орієнтовної основи дії, як і матеріальної форми дії, відпадає; її зміст повністю відбивається в мові.

На п'ятому етапі (а це дія у зовнішній промові про себе) відбувається подальше перетворення дії - поступове скорочення зовнішньої, звукової сторони мови, основне ж зміст дії переноситься у внутрішній, розмовний план.

І на останньому шостому етапі дія відбувається прихованою мовою і набуває форми справжнього бесіди [9].

Емпірично формування дії, а саме поняття або образ може проходити з пропуском деяких або будь-якого рівня на цій шкалі. Крім того, подібне упущення в деяких випадках психологічно виправдано, оскільки учень уже засвоїв відповідні форми у своєму попередньому досвіді та може успішно включити їх у поточний навчальний процес.

Адже самий початок навчання в школі вводить дитину в новий незнайомий для нього світ - це світ науки, в якому існують своя мова, свої правила, а також і свої закони. Дуже часто в процесі навчання вчитель-предметник знайомить дитину з поняттями, науковими об'єктами, але не створює умови для осмислення закономірностей їх розв'язувати. «Осмислення текстів, завдань, також вміння виділяти головне, порівнювати, класифікувати, моделювати, проводити елементарний аналіз, розрізняти і узагальнювати, синтез, інтерпретацію тексту належить до пізнавальним універсальним навчальних дій» [18].

У навчанні математики широко використовуються логічні універсальні педагогічні заходи. Під час обчислень, вимірювань та пошуку рішень задач учні формують основні розумові операції, а саме: аналіз, синтез, класифікація, порівняння, аналогія; і здатність розрізняти розумні та необґрунтовані судження, обґрунтовувати фази вирішення навчальної проблеми, аналізувати та трансформувати інформацію, при вирішенні найрізноманітніших математичних задач, а також найпростіших предметів, знаків, графічних моделей, таблиць, діаграм, їх структури та перетворення відповідно до змісту конкретної задачі. Дизайн універсальної навчальної діяльності на уроках математики можна розділити на 4 рівні:

Перший етап вступний, або ще мотиваційний. В цьому етапі, щоб учень почав «діяти», необхідні певні мотиви. Тому на уроках

математики необхідно створити проблемні ситуації, де учень проявляє вміння комбінувати елементи для вирішення проблеми. І саме на цьому етапі учні повинні усвідомити, чому і для чого їм потрібно вивчати дану тему, і розуміти основні навчальні завдання. (Використовується технологія проблемного навчання).

Другий етап - це відкриття математичних знань. На даному етапі вирішальне значення мають різні прийоми, що вимагають самостійних досліджень від учнів, що стимулюють ріст пізнавальної потреби.

Наступний третій етап - формалізація знань. На цьому етапі, основне призначення прийомів - це організація діяльності учнів, спрямованої на забезпечення всебічного вивчення встановленого математичного факту [21].

Нарешті, на четвертому останньому етапі – це систематизація і узагальнення, на цьому етапі використовуються прийоми, які створюють зв'язок між вивченими математичними фактами, що вводять знання в систему. Формування всіх компонентів педагогічної та пізнавальної компетентності відбувається в процесі здійснення навчально - пізнавальної діяльності, співвідноситься з етапами їх формування, тобто має діяльнісний характер.

2.4. Експериментальна робота щодо застосування інформаційних технологій у процесі виховання молодших школярів

Для підтвердження теоретичних положень, які були розглянуті нами в магістерській роботі, був проведений констатуючий етап експерименту. Саме метою якого було виявити рівень сформованості комунікативних універсальних навчальних дій в учнів молодшого шкільного віку. Дослідно - експериментальна робота проводилась на базі Херсонської ЗОШ № 27 в 2 - А класі (30 осіб, учитель Дзюба Л.Г) - система навчання НУШ, 2 - Б клас (29 осіб, учитель Глущенко Н.Б) - контрольний клас, традиційна система навчання. Перед нами були

поставлені певні завдання. Завданнями констатуючого етапу, нам потрібно було виявити, а саме: - рівень розвитку комунікативної універсальної навчальної діяльності в учнів 2 класу; застосування методу проектних завдань на уроках математики в початковій школі. Нами була запропонована контрольна робота для учнів, за допомогою якої ми визначили рівень сформованості комунікативних навчальних дій в учнів молодшого шкільного віку (додаток А).

Результати покажемо в порівняльній таблиці 2.1.

Табл.2.1.

Порівняльний аналіз рівнів сформованості комунікативних навчальних дій в учнів

Клас Р-нь сформованості	2-А клас (НУШ)		2-Б клас (Традиційна система)	
	К-сть правильних відповідей	Відсоток (%)	К-сть правильних відповідей	Відсоток (%)
Високий	35	50,2%	30	47,6%
Середній	20	35,8%	17	30,4%
Низький	17	14%	11	22%

Дивлячись на таблицю та результати, можемо сказати, що обидві системи працюють, класи мають високі показники сформованості комунікативних навчальних дій, а саме 2-А клас має високий рівень – 50,2 %, в той час як 2-Б має показник 47,6%, середній рівень – 35,8% та 30,4 % та низький рівень мають відповідно 14% та 22%.

Отже, класи мають дійсно високий рівень сформованості комунікативних навчальних дій, і тому, якщо надалі працювати за злагодженою системою можна дійти високих показників.

Для оцінки рівня грамотності у комунікативній універсальній навчальній діяльності використовувалися різні методи. Метою нашого завдання було вивчити рівень сформованості навичок групової взаємодії учнів у ситуації поставленого навчального завдання. Оцінювалась універсальна навчальна діяльність: комунікативна та регулятивна:

- враховувати різні думки учнів та вчителів та намагатися узгоджувати різні позиції у співпраці; - сформулювати власну думку та позицію;
 - приймати та приймати спільне та правильне рішення у спільній діяльності, також у ситуації конфлікту інтересів; - дозволяти людям мати різні точки зору, у тому числі ті, що не узгоджуються з їхньою;
 - планувати свої дії відповідно до цілей та умов їх реалізації;
 - здійснювати поетапну та остаточну перевірку певних відповідей.
- Все це відбувається разом у класі.

Учитель ділить дітей на будь -які команди, які працюють за окремими столами. Це може бути і групова робота, а також і робота в парах. На кожному столі є абсолютно однакові набори різних фігур (квадрати, трикутники, прямокутники, овали, кола тощо) з кольорового паперу. Далі кожній команді пропонується виготовити спільний килимок. Вчитель -предметник демонструє зразки кількох збірних килимів. На основі аналізу цих закономірностей спільно з дітьми встановлюються загальні характеристики будь -якого килима, які одночасно для учнів є правилами виконання роботи та засобом контролю: а) наявність центральний малюнок; б) однакове оформлення кутів; в) симетричне розташування деталей відносно центру. Інструкція: «Для того, щоб зробити такі ж гарні килими треба працювати дружно і злагоджено». Успіх спільної діяльності залежить від того, наскільки вміло діти вміють організовувати, об'єднувати, розподіляти обов'язки та координувати між собою. Час виконання має бути однаковим для всіх. Наприкінці роботи організовується виставка килимів, на якій діти аналізують свою діяльність. Проводиться групове обговорення, мета якого організація рефлексивно-змістовного аналізу спільної дії.

Команди обговорюють, що спрацювало, а що ні, з якими труднощами вони зіткнулися під час виконання певних завдань, і як продукт їх діяльності відповідав поставленим завданням. В даний час, тобто в наше сьогоднішнє, все більш актуальним в освітньому процесі стає саме використання в навчанні прийомів і методів, які формують вміння самостійно здобувати певні знання, збирати необхідну інформацію, висувати гіпотези, робити певні висновки. Це означає, що сучасний учень повинен формуватися з універсальною навчальною діяльністю, яка забезпечує можливість організації самостійної навчальної діяльності. У навчанні визнаним підходом є системна діяльність, тобто викладання, спрямоване на вирішення різних проблем проектної форми організації освіти, в якій важливо використовувати певні активні форми пізнання, а це - спостереження, експериментування, виховний діалог. Створення умов для розвитку здатності розпізнавати та оцінювати своє мислення та дії як би ззовні, пов'язувати результати діяльності з метою визначення їх знань та незнань.

Одним із видів навчання є технологічна карта. «Технологічна карта - це новий методичний продукт, який забезпечує ефективне та якісне проведення та ознайомлення з курсами в початковій школі та можливість досягти запланованих результатів опанування програм початкової освіти на рівні початкової школи відповідно до освітніх стандартів другого покоління країн» [1].

Саме навчання з використанням технологічної карти дозволяє організувати ефективний, пізнавальний навчальний процес, для того, щоб забезпечити реалізацію предметних, метапредметних і особистісних умінь (універсальних навчальних дій), істотно скоротити час на підготовку вчителя до уроку. Саме тому технологічна картка призначена для проектування навчального процесу з предметів.

Розглянемо структуру технологічної карти: назву предмета із зазначенням годин, використаних на дослідження; заплановані

результати (предмет, особа, метапідмет); міжпредметні зв'язки та характеристики космічної організації (форми роботи та ресурси); етапи вивчення предмета (на кожному етапі роботи визначаються мета та результат прогнозу, даються практичні завдання для опрацювання матеріалу та діагностичні завдання для перевірки його розуміння та засвоєння); контрольне завдання для перевірки досягнення запланованих результатів.

Для чого ж вчителю технологічна карта ? Технологічна карта дозволить вчи-телеві реалізувати плановані результати; також дозволить системно формувати в учнів універсальні навчальні дії; можна проектувати свою діяльність на чверть, півріччя, рік за допомогою переходу від поурочного планування до проектування теми; ще на практиці реалізувати міжпредметні зв'язки і на останок, виконувати перевірку досягнення планованих результатів учнями на кожному етапі освоєння теми.

Ми можемо визначити фази, на яких організовується інтерес учнів до вивчення чи вивчення певних матеріалів. На першому етапі «Самовизначення в діяльності» організовується стимулювання інтересу учнів до вивчення певної теми, а саме через ситуативне завдання. «Саме на цьому етапі відбувається виявлення відсутніх знань і умінь для його виконання в контексті досліджуваної даної теми. Результатом цього етапу є самовизначення учня, що ґрунтується на прагненні оволодіти певним предметом, на усвідомленні необхідності його вивчення та на особистісно значущій меті діяльності»[15].

Було здійснено опитування вчителів початкових класів згідно питання використання технологічної карти, в якій взяли участь 15 вчителів початкових класів. Результати можемо побачити на діаграмі (див.рис.2.1.)

Рисунок 2.1. Опитування вчителів стосовно використання технологічних карт.

Отож, дивлячись на діаграму, можемо аналізувати, що 56,8 % вчителів відповіли «Так», тобто використовують технологічні карти в своїй діяльності, «Ні» - 12,5% вважають, що використання не є доцільним, лише 1,4 % вчителів взагалі не використовують технологічні карти та 29,3% використовують інші альтернативні методи, тому, узагальнюючи результати, можемо сказати, що кожен вчитель – індивідуальний, та до кожного класу потрібні свої методики та засоби навчання та формування універсальних навчальних дій.

На другому етапі, який називається «Навчально-пізнавальної діяльності», організовується освоєння змісту навчальної даної теми, необхідного для виконання ситуативного завдання. Цей рівень має

змістовні блоки, кожен з яких містить певну кількість педагогічної інформації і просто не становить значної частини змісту всієї теми. Кількість блоків визначається вчителем з урахуванням принципів необхідності та доцільності реалізації певної мети при вивченні певного предмета. Адже, щоб виконати певне завдання, ми будемо робити його покроково, тобто по блоках.

«Кожен блок являє собою цикл поетапної реалізації навчальних завдань на кількох рівнях для розробки конкретного змісту і включає: на першому етапі організацію діяльності учнів з освоєння навчальної інформації на рівні «знань» : розробка певних термінів, понять, виразів; на другому етапі - організація діяльності учнів з метою розвитку тієї ж навчальної інформації на рівні розуміння; третій крок, організація діяльності учнів з метою розвитку тієї ж освітньої інформації на рівні кваліфікації; на четвертому, останньому кроці, організація діяльності учнів щодо презентації результату розробки тієї ж навчальної інформації даного блоку» [5].

Діагностичне завдання за своєю природою відповідає завданням уміння, але своєю метою - встановити рівень розвитку змістового блоку. Навчальні завдання «знання», «розуміння», «вміння» формулюються з урахуванням вимог логічної та інформаційної правильності. Послідовне виконання навчальних завдань створює передумови для засвоєння змісту теми, розвитку навичок роботи з інформацією, що відповідає мета-суб'єктивним (когнітивним) умінням. І тому успішне виконання завдань служить підставою для переходу до освоєння наступного, іншого змістовного блоку. Результатом цього етапу є набуті знання і вміння, необхідні для вирішення і знаходження ситуативного завдання, позначеного на першому етапі.

На третьому етапі «інтелектуально-трансформаційної діяльності» для виконання ситуативного завдання учні обирають: рівень виконання завдання. Він може бути інформативним, імпровізаційним,

евристичним; - спосіб діяльності, який у свою чергу є індивідуальним чи колективним; та незалежна організація для виконання ситуаційного завдання. Самоорганізація включає: планування, впровадження та презентацію рішення. Результатом цього етапу є реалізація та презентація ситуаційного завдання.

На четвертому етапі «рефлексивної діяльності» учні співвідносять отриманий результат з поставленою метою і проводиться самоаналіз. Також роблять самооцінку власної діяльності з виконання ситуативного завдання в рамках досліджуваної теми. саме результатом передбачають вміння аналізувати і оцінювати успішність своєї діяльності [29].

Отже, таким чином, представлена технологія не тільки забезпечує умови для формування особистісних, метапредметних, тобто пізнавальних, регулятивних, комунікативних, але і розвитку інформаційно-інтелектуальної компетентності молодших школярів.

На формувальній фазі експерименту можна було б попрацювати над формуванням нормативної універсальної навчальної діяльності студентів з математики. Чомусь брак освіти був би організований регуляторною універсальною освітньою діяльністю у класах корекції та розвитку. Наприклад, на уроці математики на тему «Питання як частина завдання» ми показуємо, що вимоги стандартів молодого покоління щодо проектування універсальної навчальної діяльності сьогодні виконуються в контексті навчальної діяльності.

Процес цей цілеспрямований, систематичний, методично розроблений, а це значить, гарантовано результативний. І тому розроблена технологічна карта з формування універсальних навчальних дій зацікавила і була б позитивно прийнята учнями. Тому попередній аналіз результатів показав, що в процесі навчання спостерігаються позитивні зміни в діяльності учнів. А які ж саме бачимо зміни? [3]

Існує стійкий мотив навчання, який формується не тільки прагненням дізнатися щось нове, але й необхідністю вивчити це. Також проявляються активність, впевненість, самостійність, успішність школярів у реалізації власних потреб і успішно освоюється понад складний навчальний матеріал. Існує бажання планувати та практикувати свою діяльність, а також взаємоконтроль, мовою учнів є вільне вираження власного судження. Ми можемо спостерігати конструктивну комунікацію школяра з однолітками і вчителем, також успішно використовуються і адекватно оцінюються набуті знання, вміння освоєння теми.

Ми неодноразово говорили про технологічні карти. Тому, можна виявити переваги технологічних карт, які дозволяють вчителю перейти від планування уроку до проектування навчального процесу в рамках теми; побачити рівень розкриття понять у даній темі і співвіднести його з досліджуваним матеріалом розділу. Ви також можете організувати умови не тільки для самостійної діяльності учнів, а й для застосування набутих знань та вмінь на практиці та організувати цілісне та систематичне вивчення змісту теми, виявити вміння (особисті, метапредметні, предмет) та забезпечують умови для їх формування. Корисно оперативно та об'єктивно оцінити результати учнів у засвоєнні теми, створити передумови для відповідної самооцінки навчальних досягнень та співвіднести результат з метою опрацювання теми.

ВИСНОВКИ

Життя в наш час, тобто в сучасному суспільстві таке, що вже молодшому школяреві потрібно навчитися оволодіти цілим «багажем» знань, умінь, як ефективно і доречно діяти в проблемних і незнайомих ситуаціях, самостійно створювати нові продукти діяльності, орієнтуватися в певних та різних потоках інформації, бути комунікативним, емоційно стійким на сучасний підхід в освіті.

Дуже багато визначних педагогів займалися такою актуальною проблемою, як формування універсальних навчальних дій молодших школярів. Серед них такі, як А. Асмолів, О. Балаюш, Т. Демідова, О. Пометун, З. Скрипко. Кожен з них розробив свою наукову доробку та зробив невід'ємний внесок у розвиток педагогічної науки.

Сучасний підхід в навчанні не заперечує значущості формування різних предметних завдань, які необхідні, доступні для успішного розвитку особистості дитини. І саме тому, в наш час, в освітньому процесі все більш актуальним стає використання в навчанні методів і прийомів, які формують уміння в учнів самостійно здобувати нові знання, збирати корисну, повчальну, цікаву інформацію, висувати гіпотези, робити певні та конкретні висновки. Загальна дидактика і практичні методики в рамках навчального предмету закликають вирішувати будь-які проблеми, пов'язані з розвитком школярів, набуття умінь і навичок самостійності та саморозвитку. А це, в свою чергу, передбачає пошук нових форм і методів навчання, оновлення змісту освіти. Реалізувати ці вимоги належить в межах Нової української школи.

Здатність учнів самостійно успішно засвоювати нові знання, формувати вміння і компетентності, включаючи самостійну організацію цього процесу, вміння вчитися, забезпечується тим, що універсальні навчальні дії як узагальнені дії відкривають молодшим школярам можливість широкої орієнтації як в різних предметних областях, так і у будові самої навчальної діяльності, що включає усвідомлення її цільової спрямованості, ціннісно-сміслових характеристик.

Таким чином, досягнення вміння вчитися припускає повноцінне освоєння учнями початкової школи усіх компонентів учбової діяльності, які включають: пізнавальні, навчальні мотиви, навчальну мету, навчальне завдання, учбові дії і операції (орієнтування, перетворення матеріалу, контроль і оцінка). Уміння вчитися - істотний чинник підвищення ефективності освоєння учнями предметних знань, формування умінь і компетенцій, образу світу і ціннісно-сміслових підстав особового морального вибору.

У висновку, хотілося б підкреслити те, що просто навчити школяра читати і писати недостатньо, тим більше в епоху комп'ютерних технологій. Треба навчити дитину думати, міркувати, приймати швидкі і правильні рішення, причому не тільки на уроці або за завданням вчителя, а й згодом у процесі самостійної діяльності над вирішенням складних і різних завдань за власним бажанням.

Було проведено порівняльний аналіз, з якого ми можемо сказати, що Нова українська школа і традиційна система дуже добре працюють над формуванням універсальних навчальних дій молодших школярів, класи мають високі показники сформованості комунікативних навчальних дій, а саме 2-А клас має високий рівень – 50,2 %, в той час як 2-Б має показник 47,6%, середній рівень – 35,8% та 30,4 % та низький рівень мають відповідно 14% та 22%. Тому, якщо надалі працювати за злагодженою системою можна дійти високих показників.

Тому предметом нашого дослідження був той структурний компонент навчання, який підпорядкований одній меті: якісне навчання - формування навички, провідного до самостійної свідомої розумової логічної діяльності.

Кожен навчальний предмет, а саме в залежності від предметного змісту організації навчальної діяльності учнів, розкриває перед ними певні можливості для формування універсальних навчальних дій.

У результаті теоретичного вивчення даного питання підкреслимо, що більш раціональне і ефективне застосування принципів в організації та проведенні певних занять з розвитку елементарних математичних уявлень у школярів, дозволяє помітно й доцільно поліпшити продуктивність та якість даної роботи.

І як факт – саме формування «універсальних навчальних дій», є найважливішим завданням сучасної системи освіти. В свою чергу вони забезпечують можливість кожному учневі самостійно здійснювати діяльність навчання, ставити певні навчальні цілі, шукати самостійно і використовувати необхідні засоби та способи їх досягнення, вміти контролювати і оцінювати навчальну діяльність і її результати. Саме ці завдання створюють умови розвитку даної особистості та її самореалізації.

Отже, просто навчити школяра читати і писати недостатньо, тим більше в епоху комп'ютерних технологій. Треба навчити дитину думати, міркувати, приймати швидкі і правильні рішення, причому не тільки на уроці або за завданням вчителя, а й згодом у процесі самостійної діяльності над вирішенням складних завдань за власним бажанням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аніщенко О.В., Яковець Н.І. Сучасні педагогічні технології: курс лекцій. Навч. посібник / За заг. ред. Н.І. Яковець. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2007. – 199 с.
2. Асмолов А. Формування універсальних навчальних дій в основній школі: від дії до думки. Система завдань: посібник для вчителів / за ред. Асмолова А.– К.: Просвіта, 2010. – 159 с.
3. Балаюш О. Індивідуалізація та диференціація навчання першокласників /О. Балаюш // К.: – 2014 .- С.2
4. Белкін А. Корекційні технології, методики та методи у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Створення ситуації успіху /А. Белкін //М., 2000.
5. Варзацька Л. Інтерактивні методи навчання: лінгводидактичні засади / Л.Варзацька // Дивослово.- 2005.- №2.- С. 5-19
6. Виготський Л. Проблема навчання і розумового розвитку в шкільному віці. Теорії вчення: хрестоматія. - Ч. 1: Вітчизняні теорії вчення / під ред. Н. Ф. Талізїна, І. А. Володарської. - М., 2002.
7. Волкова С., Столярова Н. Розвиток пізнавальних здібностей учнів на уроках математики /С.Волкова, Н. Столярова //К: Початкова школа. – 2006.
8. Вольфовська Т. Визначення рівня сформованості інтерактивних умінь особистості на етапах соціалізації /

- Т.Вольфовська // Педагогіка і психологія.- 2003.- № 3-4.- С. 141-148
9. Вольфовська Т. Становлення інтерактивних умінь як психологічна проблема інтеграції особистості в суспільне життя / Т.Вольфовська // Педагогіка і психологія.- 2002.-№4
10. Дворецька А. Основні типи компютерних засобів навчання / А. Дворецька.// народна освіта. – 2006. - №2. – С. 157 -159.
11. Демідова Т. Підготовка майбутнього вчителя до формування універсальних навчальних дій у молодших школярів в умовах інформатизації освіти / Демідова Т., Чижевська І. // Вісник Бердянського державного педагогічного університету. – 2013. - №1. – С. 31-36.
12. Демідова Т. Психолого-педагогічний аспект підготовки вчителя до формування універсальних навчальних дій у молодших школярів / Демідова Т., Чижевська І. // Вісник Бердянського державного педагогічного університету. – 2014. – №1. – С. 134-139.
13. Дуров А. Сучасні технології у навчанні /А. Дуров // Початкова школа. – 2005. – «12.- С. 49-51.
14. Зав'ялова О. Виховання основ інформаційної культури молодших школярів/ О. Зав'ялова // Початкова школа.- 2007 - №11.
15. Задніпрянець І. Сучасні освітні технології у викладанні фізики / І. Задніпрянець / упоряд. Л.Хольвінська. – К.: Шк. світ, 2011. – 128 с.
16. Іванішена С. Форми та методи інтерактивного навчання/ С. Іванішена// Початкова школа. – 2006. - №3.
17. Кратасюк Л. Інтерактивні методи навчання: Розкиток комунікативних та мовленнєвих умінь / Л. Кратасюк // Дивослово. – 2004. - №10.

18. Кузьмініх Ю. Особливості проектування уроку на основі системно-діяльнісного підходу і процес формування універсальних навчальних дій учнів / Кузьмініх Ю. // «Crede Experto» — Міжнародний електронний науково-педагогічний журнал.- 2014. - №2 – С. 10-21.
19. Куріцина М. «Відчуй себе інтелектуалом»: Інтерактивні технології в розвитку творчих здібностей учнів/ М. Куріцина // Освіта.- 2005.- №9.- С. 4-10
20. Павлова С. Інформаційно-технічні засоби навчання в початковій школі/ С. Павлова // Початкова школа.- 2001.- №4. – С. 110-118
21. Побірченко Н. Інтерактивне навчання в системі нових освітніх технологій/ Н. Побірченко// Початкова школа.- 2004.- №10.- С. 8-20.
22. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, досвід: Методичний посібник./ Авт-уклад. О. Пометун, Л. Пироженко.- 2007.
23. Пометун О. Як оцінити діяльність учнів на інтерактивному уроці / О. Пометун// Доба. – 2002. - №2.
24. Садкіна В. «Навчаємо з радістю»/ В. Садкіна// Маленькі секрети учительського успіху.- 2018. – С. 143
25. Скрипко З. Формування універсальних навчальних дій учнів в процесі викладання фізики / Скрипко З., Артемова Н., Тютєрів В. // Вісник Томського державного педагогічного університету. – 2012. - №5. – С. 184-186.
26. Соколова Т. Виховання пізнавальних інтересів молодших школярів засобами нових інформаційних технологій/ Т. Соколова // Початкова школа.- 2004.- №3.- С. 21-26
27. Сухомлинський В. Сто порад вчителю: Вибр. тв. у 5-ти томах/ В. Сухомлинський – К.: Рад. школа, 1976. – Т. 2. – 670 с.

28. Трубачева С. Універсальні способи навчальної діяльності учнів у реалізації компетентнісного підходу / С.Трубачева, Р. Осадчук// Українська мова і література в школі. – 2013. - №7. – С. 48-51.
29. Щукіна Г. Проблема пізнавального інтересу в педагогіці/Г. Щукіна // М.: «Просвіта», 1971.-368с.
30. Яроцька Г. Інтерактивне навчання: його сутність та перші спроби/Г. Яроцька// Всесвітня література в середніх навчальних закладах України.- 2005.- №9.- С. 14-17.

ДОДАТКИ

Додаток А

Контрольна робота на перевірку рівня сформованості комунікативних навчальних дій

1. Познач рядок, у якому слова правильно поділено для переносу.

- а) зо– шит, книж - ка;
- б) пе– нал, о – лі -вець;
- в) руч – ка, пал -ьці.

2. Познач словосполучення, у якому є прикметник:

- а) доброта людини;
- б) добра людина;
- в) доброта і людяність.

3. Позначте головні слова в реченні.

На деревах з'явилися молоді листочки.

- а) на деревах з'явилися;
- б) листочки з'явилися;
- в) з'явилися молоді.

4. Визнач слово, близьке за значенням до слова веселощі

- а) сум;
- б) радість;
- в) розвага.

5. Заміни групу слів одним загальним словом і запиши.

Ластівка, орел, голуб – це _____.

Куртка, шапка, носки – це _____.

Весна, літо, осінь – це _____.

6. Розіграйте з сусідом по парті діалог на тему «День народження».

7. Розкажіть про те, як Ви проводили свої канікули.

Додаток Б**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, Варзар Юлія Юріївна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

• вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;

- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

• безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;

• оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;

• використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;

– не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;

– не підроблювати документи;

– не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;

– не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;

– не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;

– не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;

– не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;

– не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;

– не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

20.10.2021

дата

підпис

Юлія Варзар

(ім'я, прізвище)

